

УДК 37.017.93

Барановська Л.В., Барановський М.М.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

У цій статті обґрунтовано необхідність формування духовної культури майбутніх інженерів. Запропоновано авторське тлумачення змісту основних понять з проблеми формування духовної культури студентів.

Ключові слова: *духовна культура, духовність, інженер, авіаційна галузь, технічний університет.*

Барановская Л.В., Барановский М.М. Проблемы формирования духовной культуры будущих специалистов технической отрасли

В данной статье обоснована необходимость формирования духовной культуры будущих инженеров. Предложено авторское определение содержания основных понятий по проблеме формирования духовной культуры студентов.

Ключевые слова: *духовная культура, духовность, инженер, авиационная отрасль, технический университет.*

Baranovska L.V., Baranovskiy M.M. The Problems of Forming the Spiritual Culture of Future Specialists in the Technical Industry

In this article needs of the creation of spiritual culture of future engineers is substantiated. Author's definition of the main content terms on the problem of students' spiritual culture creation is presented.

Key words: *spiritual culture, spirituality, engineer, aviation brench, technical university.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Розвиток сучасного вітчизняного суспільства досяг критичної точки бездуховності та аморальності, які охоплюють усі сфери життєдіяльності людини – від структур управління державою, економічних інституцій, органів правосуддя до системи навчання та виховання молодого покоління. Антропологічна катастрофа наблизилася країну

до межі, за якою вже починається духовне та фізичне виродження нації. Це серйозна проблема, котра є наслідком руйнування комплексу складових загальнолюдських цінностей, фетишизації ідеалів та вчинків представників провладних партій та структур, девальвації національної ідеї та цінностей. Актуальність вирішення цієї проблеми на рівні забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема, й технічної галузі, підтверджується суперечністю, котра існує між вимогами європейського та світового науково-освітнього загалу щодо доцільності формування духовної складової особистості майбутнього фахівця на засадах полікультурних, загальнолюдських та національних цінностей і відсутністю неперервних зв'язків та традицій між поколіннями тих, хто формує особистісний, освітній та професійний потенціал молоді. Саме духовність має стати джерелом сили особистості, здатної протистояти труднощам і не втратити віру в себе.

Метою статті є окреслення певних проблем та доцільності формування духовної культури майбутніх фахівців авіаційно-технічної галузі.

Виклад основного матеріалу. Духовність у системі професійної освіти молоді є обов'язковою складовою, оскільки пов'язана з широким діапазоном поглядів, ерудицією, загальним розвитком особистості. Проблемі формування духовного потенціалу молоді, її особистісного становлення у процесі оволодіння фахом приділяли увагу багато вітчизняних (А.М.Алексюк, І.Д.Бех, В.М.Галузинський, І.А.Зязюн, Г.С.Костюк, Н.І.Пов'якель, Л.Г.Подоляк, В.А.Семиченко, М.І.Томчук, Н.В.Чепелева, Д.В.Чернілевський, В.І.Юрченко) та зарубіжних учених (Б.Г.Ананьєв, О.О.Бодальов, Л.А.Дьяченко, І.А.Зимня, М.І.Кандибович).

Доцільність поглиблення інтересу до духовної сфери майбутніх інженерів зумовлюється тим, що об'єктом їхнього навчання, професійної підготовки та майбутньої фахової діяльності є техніка. Це об'єкт, котрий вимагає особливого підходу щодо оволодіння та оперування ним. Техніка вимагає від суб'єкта навчання розвиненості спеціальних, зокрема, математичних здібностей, сформованості психологічних параметрів, котрі базуються на точності, аналітичності, абстрактності, раціональності, що, у свою чергу, сприяє формуванню технократичного типу особистості за не обов'язковості в її структурі емоційно-ціннісної складової. Проблема ускладнюється стереотипом мислення та діяльності керів-

ників структурних підрозділів технічних ВНЗ, відповідальних за документальне та методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх працівників авіаційної галузі. Дисципліни гуманітарного циклу, зокрема, культурологічного та психолого-педагогічного спрямування, вилучено з навчальних планів підготовки бакалаврів та спеціалістів, або – у кращому випадку – за вимогами міністерських циркулярів переведено в категорію вибіркових. Такий підхід до змісту інженерної підготовки, заснований на обов’язковості лише когнітивного та діяльнісного компонентів і нехтуванні емоційно-ціннісним та творчим, формує і в самих студентів стереотипні уявлення щодо моделі майбутнього спеціаліста, структури його професійної компетентності. Фахівець із технократичним складом розуму, з раціональним підходом до професійної діяльності є, на нашу думку, нездатним досягнути глобальні проблеми розвитку, модернізації галузі, оскільки у сфері цивільної авіації врахування людського фактора визначає можливість ефективного, якісного виконання службових обов’язків.

Сьогодні в авіаційно-технічному ВНЗ формується особистість майбутнього пілота, диспетчера з управління повітряним рухом, інженера з технічного обслуговування повітряних суден, інженера з комп’ютерного їх оснащення, інженера з електронного обладнання, інженера з безпеки та захисту інформації, фахівця з авіаційно-транспортної логістики, біоінженера тощо. Усі вони, зрештою, відповідальні за безпеку перебування людини в повітряному просторі. Крім того, опитування студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів “спеціаліст” та “магістр” у процесі викладання таких навчальних дисциплін як “Педагогіка та психологія вищої школи”, “Методика викладання у вищій школі”, “Біоінженерія”, “Екологічний аудит”, “Біологічні та хімічні сенсорні системи” дозволяє відзначити, що вони є небайдужими до використання викладачами таких стратегій психологічної взаємодії з ними, таких педагогічних технологій, методик, методів та прийомів, котрі не враховують у студентів – об’єктивів професійного навчання – його суб’єктності. Нехтування науково-педагогічними працівниками індивідуально-психологічними, віковими, інтелектуальними та культурними особливостями студентів, специфікою напрями їхньої підготовки та спеціальності зумовлює появу різних комунікативних бар’єрів, котрі є перешкодами особистісного та професійного розвитку студентів. Ці бар’єри, у свою чергу, є однією з причин педагогічних

конфліктів. Респонденти визначили, що основними видами конфліктів у системі “викладач – студент” є конфлікти діяльності та конфлікти стосунків.

Результати опитування студентів, спостереження за об’єктами та суб’єктами навчально-виховного процесу в авіаційно-технічному ВНЗ, аналіз стратегічних цілей їхньої майбутньої професійної діяльності зумовлюють потребу протистояння процесові формування духовно обділеної особистості інженера засобами гуманістично орієнтованого педагогічного процесу. Духовність має стати моральним орієнтиром професійної підготовки, оскільки вона пов’язана з мотиваційною сферою людини: “У системі мотивів особистості закладено дві фундаментальні потреби: ідеальна потреба пізнання та соціальна потреба жити і діяти для інших” [2, с. 156].

Духовність – це інтегративне поняття, котре визначає зміст духовної культури як науково-педагогічного працівника, так і студента. Культура – це набута сукупність знань, яка використовується людьми для інтерпретації їхнього життєвого досвіду та вибору лінії поведінки [1, с. 174]. Поняття “культура” використовується для характеристики досягнень, позначення певного рівня індивідуального володіння знаннями, принципами, нормами, рекомендаціями з певної галузі. Людина культурна відрізняється рисами інтелігентності, вона прагне спрямувати досягнення людства на ствердження творчої свободи та гідності кожної особистості як найвищої цінності.

У системі вищої технічної освіти важливим є питання формування духовної культури особистості майбутніх інженерів, оскільки вони – майбутні представники технічної інтелігенції країни. Інтелігентність є проявом усвідомленої духовності. Інтелігентність виражає високий рівень розумового розвитку та моральної культури особистості, виявляється в масштабності та глибині ерудиції людини, багатстві її знань та внутрішнього світу. В інтелігентній людини загострене почуття соціальної відповідальності, вона діє на основі веління совісті, толерантно й тактовно, орієнтуючись на загальнолюдські цінності. Інтелігентність, базована на духовності, пов’язана з альтруїстичними вчинками та емпатійністю особистості

Однак реалізувати таке складне завдання здатен лише той науково-педагогічний працівник, котрий характеризується сформованістю духовної культури як ядра особистості. Під духовною культурою викладача ВНЗ розуміємо сукупність його світоглядних

уявлень, систему знань щодо об’єктів та змісту навчальних курсів, які викладає; знань щодо типових та індивідуалізованих психологічних, вікових, професійних характеристик студентів; майстерність у використанні студентоцентричних стратегій педагогічної взаємодії, орієнтованих на формування особистості майбутнього інтелігента, етично та інтелектуально самодостатнього фахівця.

Духовна культура викладача є провідним, найбільш впливовим чинником формування особистості студента не лише з огляду його становлення як майбутнього представника інтелігенції, а ще й у зв’язку з його особливостями як представника певної вікової групи та загалом студентства як специфічної соціальної спільності.

Висновки. Духовна культура викладача та студента має стати засадничими компонентами професійної підготовки, тому що культурологічна функція є найважливішою в науково-педагогічній діяльності, суб’єктом та об’єктом котрої є викладач та студент. Успішна реалізація цієї функції є свідченням єдності їхніх поглядів, переконань, соціальної, професійної та особистісної спрямованості, визнання традицій, оперування системою знань, умінь та навичок. Вона є доказом сформованості їхнього світогляду, національної самосвідомості, професійної етики. Важливим механізмом формування такої духовно-культурної єдності є педагогічне спілкування, навчання, практична професійно зорієнтована співпраця, організовані на суб’єкт-суб’єктних засадах, де не лише демонструється, а й виявляється готовність бачити та розуміти співрозмовника, самоцінне ставлення до нього, паритетність позицій, відхід від рольової взаємодії.

Список використаної літератури та джерел:

1. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологический словарь-справочник. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск: Харвест, 2004. – 576с.
2. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. – Минск: “Современное слово”, 2005. – 720 с.